

Homo sapiens

Mihai NADIN

România pe care o port cu mine este darul prieteniei.

Aproape 15 ani la rând am fost, aproape în fiecare vară, umblând pe jos (bașca autostopul cu camioanele, când distanțele erau prea mari) peste tot în țară. Știu

România așa cum țărani își știau satul în care s-au născut și unde au trăit, așa cum orașeanul de cândva își știa cartierul: străzile, vecinii, parcurile... Am fost în aproape toți munții carpatini, am atins vârfurile și am găsit trecătorile, am poposit lângă lacurile de munte și pe malul râurilor. Am descoperit ceea ce în anii aceia era fie ținut sub cheie – biserici, mănăstiri, locul în care se născuseră unii dintre cei pe care regimul îi dorea uitați – sau ceea ce trebuia evitat: Crăciunul și Paștele în satele din Oltenia, din Maramureș, din Moldova, sau tradițiile din satele Transilvaniei. Am fost cu cortul, cărând câte un rucsac de peste 20 de kilograme, am gătit, uneori sub lumina lunii, alteori la câte un asfințit de soare... Și am purtat discuții la nesfârșit, fără autocenzura care ne făcea ușor ridicoli în viața cea de toate zilele, despre tot și toate.

Bujor Ripeanu, un prieten devenit frate, acum un recunoscut istoric al filmului românesc (dar nu numai) fusese (și continuă să fie) sufletul acestei aventuri. Omul cu hărțile și cu itinerarele. Dar și Dan Jitianu, scenograful de succes, stins din viață prea devreme, și Geta Iuliu erau cu noi, la fel Nae Anghelide, sensibil fotograf al muntilor și alpinist pasionat, Adrian Schreiber, Edi Covali, viitorul autor, regizor și director de teatru, Ana Maria Nartî („ameneul” deștept al criticii de film și teatru al acelor zile), Eva Sârbu, Sanda Voiculescu, Sanda Reinheimer, astăzi o strălucită intelectuală, Cornel Monaru, Michaela Râșcanu, Sonia Herman, Marina Iliescu, Adriana Păun... Le datorez darul de a ști că am un acasă pe care nu mi-l poate lua nimeni.

Când am ajuns în satul din Maramureș în care,

Astăzi se vestește

în vara anului 1965, am ridicat pentru prima dată corturile, puțini auziseră de el. Era Săpânta. Întâmplarea a făcut să înnopțăm la un țăran mai în vârstă, Stan Ion Pătras. Da, era un nume purtat nu numai de cel care „povestea” în crucile de lemn de stejlar ale Cimitirului Vesel, ci și de mulți alții. Puținul pe care îl avea l-a împărțit cu noi. Avea doar o rugămintă, care nici măcar nu era a lui. Fata lui, probabil de 10-12 ani, avea să ne spună.

N-am fost de față când s-a inventat aparatul de fotografiat. Niepce e autorul, Le Gras în Burgundia e locul și 1826 e anul. A fotografia a însemnat a scrie și, prin extensie, a desena cu lumină. Fiica lui Stan Ion Pătras m-a proiectat în trecut: voia să fie *pingălită*. În limbajul Maramureșului, asta însemna să fie desenate în lumină, fotografiată. Pingălitura era vorba pentru măzgăleală. Aproape ca în vremea lui Niepce, cu 140 de ani în urmă. Timpul se oprise pe acele meleaguri și a stat încremenit pentru o perioadă lungă.

Numele unor localități, precum cele din jurul satului Desesti, corespundea unei patronimii poetice. Localnicii identificaseră așezările urmând conturul unei femei culcate și părțile ei – desesti e un *give away* (cum se spune în englezește pentru ceva evident) pentru o parte „fierbinte” a trupului femeii. În Surdești ne-au permis să gustăm țuica de cireșe pe care o făceau (încă nu era vremea prunelor), cu condiția să o luăm cu încetul, de la partea de jos a cazanului de jinar și apoi în sus pe alambic. Nu ne-am dat seama, tot gustând din ceașca

de aluminiu oxidat pe care o treceam de la gură la gură, cât alcool am ingerat. Ne-am spus unul altuia: „Uită-te la mine... Mă mișc ca un om beat?”, mergând nesiguri spre corturile noastre. Și am dat la rate, cum se spune, sub privirea prietenească a celor care ne-au înlesnit să gustăm palincă la producător. Și ne-au adus de dimineată ciuperci murate. Ca să ne trezească din beție.

Dar n-am intenția să-mi scriu aici memoriile. Mai curând, să celebrez un dar care se cheamă *sentimentul apartenenței*. Fără el e greu să trăiești într-o lume care se vrea globală și uniformă. Un Crăciun la leud mi-a lăsat în memorie „Astăzi se vestește...”, un vers al unei colinde pe

care am ascultat-o de multe ori, dar niciăieri ca atunci și acolo. Satul devenise scena unui ritual imposibil de uitat, amestec de obiceiuri păgâne și religie. Copiii, fără excepție în opinci, în straiul lor tradițional, colinde într-o limbă de dincolo de prezent, nucile și meriele dăruite colindătorilor (flăcăi, bătrâni, fete și băieți), și, mai ales, sarmalelele fierbinți, scoase din butoiul uriaș în care fierbeau de câteva zile – totul devenit o poveste exprimată în limba sacră de gesturi și acțiuni greu de înțeles dacă nu erai născut sub semnul lor. Și apoi satul în noapte, întuneric total, și oamenii urcând dealul spre biserică fără să rostească o vorbă... O lumină în turnul bisericii de lemn, în care preotul fusese „închis” pentru a fi eliberat la miezul nopții, gest simbolic de eliberare de păcate pentru toți. Deodată, totul iluminat, nu cu reflectoare (electricitatea în Maramureșul

acelor ani nu ar fi ajuns nici pentru un reflector!), ci cu mii de lumânări mișcându-se gratis în noapte. Nu e un film, e un moment al vieții mele în care „Astăzi se vestește...”, pronunțat de luminile lor, a devenit parte a darului numit România, pe care prietenia mi l-a dat pentru tot restul vieții...

